

اگر چه شهرت هنری بر گسون (Henri Bergson) در دوران زندگی به لوج رسید اما تأثیر او پس از جنگ جهانی دوم بسیار کاهش یافت فیلسوفان فرانسوی مانند مری پوپونسی، سارتر و لویاس صریحاً به تأثیر پذیری خود از او اکتفا کرده اند اما عموماً ژیل دلوز به ویژه با کتاب بر گسون گزایی یا مکتب بر گسون بود که علاقه و توجه به آثار بر گسون را احیا کرد. دلوز بی برد که با پهلوترین بازی بر گسون به تفکر فلسفی، طرح مفهوم کثرت استه بنابر این از رنگتر آثار دلوز نوعی احیای مجدد مکتب بر گسون از حدود سال ۱۹۹۰ رخ داده است. مقاله حاضر به مهم ترین دیدگاه های هنری بر گسون از جمله برداشت او از فلسفه اخلاق، مذهب و عرفان می پردازد.

زندگی و آثار

بر گسون در ۱۸ اکتبر ۱۸۵۹ در پاریس به دنیا آمد او دومین فرزند پدربزرگ استاتی و مادربزرگ کاتولیک بود. در ۱۸۷۷ (یعنی در ۱۸ سالگی) به دلیل راجحی که برای یکی از مسائل مطرح شده از سوی پادشاه ارائه کرد جایزه ویزهای در ریاضیات دریافت داشت. بر گسون تحصیل ریاضیات را بی تکلفت و به اذیت و علوم انسانی روی آورد و به مطالعه و تحصیل دانشگاهی در رشته های فلسفه و روان شناسی پرداخت. نخستین اثر محققانه اش در ۱۸۸۶ منتشر شد با عنوان «بر باره تفکر و زندگی» که در حالت های هیپنوتیزم (خواب مصنوعی) که حاصل تحقیقات و مشاهدات او در باره خواب مصنوعی بود نتیجه تحقیقات مصروف فروید و پروتر با عنوان مطالعاتی درباره هیستری (چون) تا سال ۱۸۹۶ منتشر شد. این نوشته علاقه فراوانی بر گسون به نقش خاطرات ناخود آگاه در فروید قوه شناخت بود که موجب شد او راه سرپرستی انجمن تحقیقات روانی لندن برگزیند که او قبلاً به عضویت مؤسسه و پژوهشگاه علوم اخلاقی و سیاسی در آمده بود. در ۱۹۱۴ عضو پژوهشگاه فرانسه شد و در ۱۹۲۸ جایزه نوبل را بر د بر گسون پس از جنگ جهانی اول در امر پیشبرد تفاهم بین المللی قبال بود و مدتی ریاست کمیته همکاری معنوی را - که جامعه ملل نامی کرد - بر عهده داشت تا اینکه کسالت جسمی او را مجبور به کناره گیری کرد.

بر گسون آ رساله دکترای در پاریس عرضه کرد که با عنوان های زمین و اختیار در ۱۸۸۹ و سپس مفهوم مکان در نزد ارسطو منتشر شدند. هایدگر در ۱۹۲۷ در پلوشی بر یکی از صفحات کتاب معروف وجود و زمان به این کتاب نمره و لطفاً می کند که نظر بر گسون راجع به زمان در قق متافیزیک پودن واقعی بلند است.

کتاب معروف بر گسون - تحول خلق - در ۱۹۰۷ منتشر شد (ترجمه به فارسی توسط دکتر محمد شری مصطفی) و وقتی ترجمه انگلیسی تحول خلق منتشر شد بر تراند راسل در مقاله ای در سال ۱۹۱۲ گفت که بر گسون می خواهد ما را به زنبورهایی که داری قوه شهود هستند بدل کند. رسل معتقد بود که هر کوششی برای مطالعه بندگی بر گسون از جمله تجربه گزایی واقع گزایی یا ایدئالیسم بی حاصل است. بر گسون اثر برجسته اش را با عنوان آسرسه اخلاق و دین در زمینه اخلاق و دین در ۱۹۲۲ منتشر کرد. او در ۱۹۲۱ در ۸۱ سالگی دیدگاه جهان فرو بسته بر داشت بر گسون از فلسفه

در چندین گسون دارای شهرت فراوان بوده است. مقاله او از استرله تشلیب تشبیه و مسکلی - که گاه بیشتر مبالغه آمیز یا احساساتی است - و نوبین نوعی دقت در فکر او، سبب شده نزد کسانی که فلسفه را با تحلیل منطقی یا تحلیل مفهومی برابر می دانند و کسانی که برای دقت تفکر و زبان ارزش زیادی قائل هستند از مریتش به عنوان فیلسوف گشته شده و بیعت که این نکته در وهله اول در کشورهایی صاف است که جنبش تحلیلی بر آنها حاکم شده و در جاهایی

شهود و تفکر استه

شهود گزایی و فلسفه حیات در آرای بر گسون

که گرایش این بوده بر گسون را بیشتر شعر یا حتی عارف بنگند تا فیلسوفی جدی. در بعضی کشور های دیگر - از جمله در همین خردوش - به دلیل دیگری به فراموشی سپرده شده است به این دلیل که در اینجا فلسفه وجودی و پدیدار شنسی بر فلسفه زندگی سایه انداخته است. قدیم های تبار دو شاردن (Teilhard de Chardin) در سال های اخیر باعث شده است که - با توجه به شواهد های بسیار بین آن آفاد پشمند - توجه به بر گسون به نوعی احیا شود. آهانهائی که به روش فلسفه پردازان بر گسون وارد شده مطمئناً بر پایه نبودن در عین حال، تنها سخن منصفانه در حق او ناکید بر این واقعیت است که او سعی نمی کرد وظایف او را که تحلیل گران منطقی هم خود را صرف آن می کنند به انجام برساند بلکه آند کنار از انجام دادن آن ناتوان ماند. او از ماهیت و وظیفه فلسفه تصویری خاص خود داشت و روش فلسفه پردازان و حتی استیونز با این تصور از تباط داشت.

بر گسون در هدیش و تحر که چنین آغاز می کند آنچه که بیش از همه در فلسفه مطلوب بوده هفت است (۱) از نظر او کاستی عمده نظام های فلسفی این است که هستی با واقعیتی که در آن سر می کنیم نیست (۲) بلکه به قدری انتزاعی و وسیع است که گویی سعی دارد همه چیز را - هم از باقلند - همکن و حتی نامکن (۳) یا هم سازش دهد. در وهله اول به نظرش می رسد که فلسفه هریت اسپنسر - به رغم بعضی کلیات مبهم - یا توجه به اینکه نقش عالم واقع را بر خود داشت و بر واقعیت ها بنا شده بود، مستثنی باشد. در عین حال اسپنسر در مفاهیم بنیادی مکتبیک به قدر کافی عمیقاً غور نکرده بود و بر گسون بر آن شد که این کار را به پایان برساند. به هر صورت در ضمن تلاشی که در این راه کرد، خود را ناچار دید به موضوع «زمان» بپردازد تا گزیر شد بین زمان ریاضی دانشمند - که به لحظه ها تقسیم و به صورت مکتبی تصور می شود - و زمان «حقیقی» استمرار محض و تدلوم که با تجربه درونی می توان آن را در ک کرد. اما فقط با دشواری می توان آن را به قالب مفهوم در آورد. فرق بگذارند.

به این ترتیب بر گسون از فلسفه با مابعدالطبیعه - به صورتی که بر شهود مبتنی باشد - برداشتی دارد که به نظر او نقطه مقابل تحلیل است. مراد او از تحلیل، تنزیل مرکب به اجزای بسط آن است. مانند وقتی که یک شیء طبیعی به مولکول ها به اتم ها و بالاخره به «ذرات» ریزتر از اتم تنزیل داده شود یا مثل آنکه مفهوم تازه ای بر حسب تنظیم تار های از مفاهیمی که قبلاً داشته ایم، تبیین شود. مقصودش از شهود «آگاهی بی واسطه» (۲) یا آگاهی مستقیم از واقعیت است. بر گسون همچنین نمادین کردن را - که لازمه تفکر تحلیلی است - نقطه مقابل آزادی شهودی مأخوذ از نمادین شدن قرار می دهد (۳) به هر حال حتی اگر ادراک شهودی از واقعیت بی فاسد نتواند با نامهای زبانی بیان شود، بدیهی است که هیچ فلسفه ای نمی تواند بدون ریخته شدن در قالب مفهوم و زبان وجود داشته باشد. البته بر گسون از این واقعیت خوب آگاه است. برای بی سر تن به مضمون شهود و فهمیدن معنا و مفکول فشرقی آن، چند تفکر لازم است. بر گسون در پاسخ به منتقدانی که شهود را به آنچه در عوالم یا احساسی هست تعبیر می کنند می گوید، شهود ما تفکر است. به هر حال، در وهله اول مانند تمارضی در اصطلاحات به نظر می رسد اما ممکن است نااندازهای «تفکر» من دوپیران، یعنی آگاهی بی واسطه نفس به حیات فروشی اش و به زبانی دیگر روان شناسی انگلسی، مد نظرش باشد. به هر حال، حتی اگر خود شهود تفکر نباشد مطمئناً بر گسون ذهن فیلسوف را به اصطلاح از طریق صور تفکری که سعی دارد تا جایی که امکان دارد به شهود نزدیک باشد. به مترله ذهنی که شهود مختص آن است می شناسد. مفهومی که بیان کننده یک شهود باشد در وهله اول بیشتر مبهم به نظر می رسد تا روشن و هر چند بتوان اصطلاحات مناسب نظیر «استمرار حقیقی» به کار برد عبادت زبانی و قبا فهمیده نخواهد شد. مگر آنکه از شهود بر خوردار باشد در حقیقت فیلسوف باید برای وضوح جهد کند اما نمی تواند به وضوح دست یابد، مگر آنکه به اصطلاح شهود و بیان همراه شود. با اینکه از طریق رجوع به

آگاهی شهودی نسبت به چیزی که فیلسوف از آن سخن می گوید نمادین شدن و آوری شود به علاوه خیال می تواند با پیش نهاد کردن مضمون شهود و فراهم آوردن سهیلات برای بر خوردار شدن از شهود نقش سودمندی ایفا کند. در شهود های استثنایی - مثل شهودهایی که عرفا پیدا می کنند - استفاده از تخیل می تواند مناسب ترین راه می در انتقال بعضی تصورات شهودی یا تجار باشد. از نظر بر گسون فلسفه مبتنی بر شهود است و متعلق شهود، حرکت صبر و استمرار است. یعنی آن چیزی که فقط می توان از راه آگاهی بی واسطه یا شهودی شناخت و نه از طریق تحلیل تنزیلی که آن را تحریف می کند یا تدلوم آن را از بین می برد. از نظر بر گسون واقعیت متعلق شهود است. او معتقد است که تغییر وجود دارد اما چیزی نیست که زیر تغییر تغییر کند. نیازی به حامل ندارد. حرکت وجود دارد اما شایسته متعطل و تغییر نیازی که حرکت کند وجود ندارد. لازم حرکت شایسته متحرک نیست (۴) مقصود بر گسون این نیست که واقعیت موجود وجود ندارد. برانش این است که واقعیت شمن است گذشته در اکنون دوام دارد و اکنون به آینده متصل می شود. سیر کلی همواره در استمرار است و فقط از طریق تفکیک مصنوعی - که عقل برای مقصد خودش کرده است - قابل تقسیم است. البته در مورد اول متعلق شهود - همچنان که از نظر من دوپیران - حیثیات نرونی نفس و زندگی خروسی روح بود. برای مثال بر گسون می گوید که وجود فقط با تجربه حاصل می شود. سپس می افزاید که «این تجربه اگر حاصل شیء مادی باشد، بیثباتی یا بساطی و به طور کلی ادراک خار حی نمیده خواهد شد و اگر مربوط به روح باشد «شهود» نام خواهد داشت» (۲). راست است که به قول بر گسون چیزی که در درجه اول مطرح نظر است استمرار واقعی است اما این استمرار را در زندگی نفس در مشاهده و واسطه روح با روح (۸) در زندگی درونی می یابد. از نظر بر گسون علم و مابعدالطبیعه موضوعات مختلفی دارند. بر گسون ملاحه را به علم و روح را به

مابعدالطبیعه نسبت می دهد البته او فلسفه را به منزله ترکیبی از علوم جزئی نمی داند. متعلقات علم و فلسفه متفاوت گشته روش های آنها هم متفاوت است زیرا علم کار عقل است و کارهای ناشی از تحلیلی. اما مابعدالطبیعه شهود است با مبتنی بر شهود است و زندگی اش را از شهود کسب می کند.

از نظر بر گسون، واقعیت تغییر یافته است است و روشی، یا زندگی، روح است پس این مابعدالطبیعه است که واقعیت را بر ما معلوم می کند و نه علم زیرا فقط در شهود است که ذهن می تواند از حرکت واقعی زندگی آگاهی مستقیم داشته باشد. در فلسفه بر گسون به این معنی اشاره می کند که به عنوان مخالف علم بر او وارد کرده اند. بار دیگر می افزاید مابعدالطبیعه خواهشیم که به نظارت علم بر خود تن در دهد و نیز به خود در پیشرفت علم سهیم باشد. کار عقل برای عمل لازم است و اگر انسان بخواهد بر محیطش تسلط نظری و علمی داشته باشد علم که محصول عقل است ضروری است به علاوه بر گسون تا قدری در برده می گوید که علمی می تواند این مابعدالطبیعه از زمین پذیری فراهم آورد اما مابعدالطبیعه به طریقی که بر شهود حقیقت مبتنی باشد می تواند به علم کمک کند تا خطاهایش را تصحیح کند. بار دیگر اگر چه علم و فلسفه جدا از هم می مانند، می تواند با هم همکاری کنند و هیچ یک از آن دو را نباید خوار شمرد.

دین و اخلاق

بر گسون خود می گوید که واپسین کتابش (دینی ۲) سرچشمه اخلاق و دین نظراتی از کتاب معروف تحول خلق را شرح و بسط می دهد. این کتاب می گوید نشان دهد که ۲ سرچشمه وجود دارد که ۲ نوع اخلاق و دین از آنها نشأت می گیرد ۱- اخلاق بسته که دین مربوط به آن ایستاد است و ۲- اخلاق گشوده که دین آن پویاست.

اخلاق بسته و دین ایستاد مربوط به فسیلجام اجتماعی کند. طبیعت پاره ای از انواع موجودات رایه گونه ای ساخته که افراد این انواع نمی توانند به تنهایی به زندگی خود ادامه دهند آنها وضعیتی طرف و شکننده دارند و نیازمند حمایت یک جمع هستند در این مورد بر گسون مثال زنبورها را مطرح می کند. هر اینجا نیازهای جسمی ای وجود دارد که باید برطرف شود نیرو و فشار این نیازها سرچشمه اخلاق بسته است و وجه این نیازها ساختنی و صلاحیت تولید بر موط به اخلاق بسته را اقتضای کند ادامه حیات

جامعه بستگی به وجود اطاعت دقیق دارد. به عقیده بر گسون، این نوع اخلاق محدود و خاص است. اخلاق بسته در واقع در زیر حفظ بقای یک جامعه است؛ جامعه من و بقیه این همه شه جامعه های دیگر را نادیده می گیرد شه اعتقاد بر گسون، واقعیت بر آن است که اخلاق بسته همیشه با جنگ از تباط دارد و دین ایستاد یعنی که وابسته به اخلاق بسته است. بر پایه چیزی استوار است که بر گسون آن را «کار کرد پانته و هم پیکزی» می نامد کار کرد پانته و هم پیکزی نقش خاصی است که «چهره های خود خواسته» پدید می آورد و این معنای القای می کند که نظری بر اعمال ما وجود دارد و لکن معنی این بدان را این معنی می کند این لکنها معا و صور حلال، حسن اطاعت و اقتدار معض در برابر اخلاق بسته را القای می کنند خلاصه آنکه هدف آنها حفظ اجتماع و یکپارچگی اجتماعی است.

اما به عقیده بر گسون، اخلاق و دینی از نوع دیگر هم وجود دارد اخلاق گشوده و دین پویا یا اخلاقی و پویا. حرکت از تباط دارد هدف آنها حفظ فسیلجام و یکپارچگی اجتماعی نیست بر گسون به این دلیل این نوع اخلاق را «گشوده» نام می دهد که همه انسان ها را در بر می گیرد اخلاق گشوده واقعا کلی و فراگیر است و هدفش صلح و مسالمت سرچشمه اخلاق گشوده بر این گسون «عواطف خلق» می نامد. تفاوت میان عواطف خلق و عواطف غایی در این است که در عواطف با احساسات غایی «الغایت» یک تموری و نیاز نمود ذهنی طریم که بعد با عاقتا چنان احساس می شود. مثلا دوستی را می بینیم و بعد احساس خوشحالی می کنیم. اما در عواطف خلق ما ابتدا یک کفر عاطفی را احساس داریم که بعد تصانیرو و باز نمودهای ذهنی ایجاد می کند بر گسون در اینجا مویستی را مثال می زند که بر پایه احساسی و عاطفه خود به تصانیف آهنگ می پردازد او همچنین در اینجا مسالمت چشم شهودی را تشریح می کند و می گوید که عاطفه شهودی، فرد را در وضعیت بی ثبات قرار می دهد و او را از حالت غایی و اعتدال سرگشته معطوف به نیازها است. خارج می کند در واقع بر گسون در کتاب ۲ سرچشمه اخلاق و دین، عواطف خلق را با وضعیت های بی ثباتی که در دیوانگان دیده می شود مقایسه می کند. اما روشن است که آنچه او به واقع در سر دارد، مسئله تجربه عرفانی است تجربه عرفانی از زمانها و بافتن تبادل نیستند تجربه حسیل و واقعی عرفان لاجرم به عمل می آید و صرفا در قلمرو مراقبه و درون نگری

محض باقی نمی ماند این هم نشانی عواطف خلق با کجری به عرفانی بدین مناسبت که به جدید بر گسون، دین پویا عرفانی است در واقع به زعم بر گسون، دین پویا به این سبب که همیشه خلق است نمی تواند وابسته به هیچ مجموعه خاص و سازمان داده شده ای از آموزها و اعتقادات باشد دینی با آموزها و اعتقادات سازمان داده شده و صلب همواره ایستاد بر گسون در اینجا به نقد سرچشمه فلسفه اخلاق کثمت می پردازد نقدی که تا حدودی جایگاه فلسفه اخلاق و نظام فکری خود او را بهتر نشان می دهد به عقیده بر گسون، نظریه نکت بر تک یک خطای روان شناختی «شعاعست» در هر جامعه ای تمهیدات مخلفی وجود دارد. فرد در جامعه خود ممکن است در برخی موارد تمایل داشته باشد تمهید خاصی را بپذیرد. در وقتی این تمایل خلاصه عرف پدید می شود، نه تنها از سوی جامعه بلکه از طرف عادت های او نیز مخالفتها و مقاومت هایی صورت می گیرد. اگر فرد در برابر این مقاومتها ایستد یک وضعیت روان شناختی کشمکش خیز در او به وجود می آید. در این حالت فرد سختی و تصالب تمهید رای به تجربه می یابد به عقیده بر گسون، وقتی فیلسوفانی مانند کانت نقش اساسی به تکلیف (اخلاقی) نسبت می دهند در واقع این تجربه مربوط به تمهیدات پدیداری تمهید را چینه بیرونی می باشند به دید بر گسون اگر ما به آنچه وی از آن به تمهیدات تمهید تعبیر می کند نظر کنیم، خواهیم دید که اطاعت در برابر تمهید اجتماعی امری است تقریبا طبیعی. بنابراین عقیده بر گسون، تمهیدات یعنی آنطب و رسوم به این سبب وجود دارند که افراد جامعه یا گرنه نهان به آنها می توانند نیاز مابعدی نشان رایه نیایی که جامعه می تواند به آنها دهد بر طرف کند.

در نتیجه این نیاز طبیعی، جامعه عادت اطاعت را در افراد القای می کند. پس خطای روان شناختی یا شعاعست عبارت از تبدیل کردن یک تجربه مستثنایی - که بر گسون آن را «مقاومت» در برابر مقاومتها می خواند - سبب یک خطر به اخلاقی است. بدین ترتیب تکلیف اخلاقی سخت و کمطاف نابپذیر می شود اما این خطا تمهید دیگری هم دارد کانت معتقد بود که توانسته تمهید و تکلیف اخلاقی رایه عناصر عقلی تجزیه کند در تجربه مقاومت در برابر مقاومتها فرد یک میل و جهت گیری خلاف عرف دارد و چون فرد انسان موجودی هوشمند و خردورز است برای عمل خود از هوش و خرد در روش های عقلی استفاده می کند.

به عقیده بر گسون، آنچه در اینجا اتفاق افتاده این است که یک روش عقلی صرفا نیروی گرایش اصلی رایه به صورت اطاعت در برابر کلیت تمهید - که جامعه بر فرد تحمیل می کند - خرمی آورد. اما بر گسون خاطر نشان می کند که گرایش یک چیز است و روش عقلی چیزی دیگر. مع الوصف موفقیت روش عقلی - که موجب می شود بینش بر نیرویی که به مدد آن افراد نسبت به تمهیدات اجتماعی اطاعت و فر مقبرداری پیشه می کنند - اثر عقل سرچشمه می گیرد و منای عقلی دارد بر گسون بر آن است که علاوه بر نیروی قوی، نیروی دیگری هم وجود دارد. نیروی دومی که بر گسون آن را نیروی محرک عقل می نامد، نیروی محرک عشق است. عشق و محبت شگفتی و معنی یک احساس یا عاطفه خلق است این عاطفه باید در عرصه عمل ظهور یابد و نمود عینی پیدا کند.

فرایندی که می تواند شرح و بسط یابد، جابجایی و نمودهای عینی ای که عارف از خود بروز می دهد می تواند به صورت دستور العمل های خرد یابد مثل این دستور العمل که هر شخص مسرتراحت و منزلت اجتماعی است این دستور العمل ها که تجلی آفرینش و عشق هستند ممکن است با دستور العمل های که هدفشان فقط تضمین ثبات و فسیلجام اجتماعی است آبیخته شوند در حالی که پیش از این روش عقلی در تجربه مقاومت در برابر مقاومتها مورد استفاده قرار می گرفت اکنون برای تجربه و تبیین نیروی اطاعت به کار می رود در واقع اینجا نوعی بارون سازی صورت گرفته است نیروهایی که دستور العمل ها را پدید آورده اند اکنون توسط همان دستور العمل ها شرح و تبیین می شوند. مسئله این است که چگونه برخی تمهیدات هوش قسرت آن را دارند که اوله را جهت دهند؟ همان طور که بر گسون می گوید جیسا دوباره استقر و بخشیدن به دو گانگی (تیرها) دشواری ها از میان می رود هر چند این آتیرو چیزی نبود. شند مگر

پانوشتها

1. Cunningham, G. W. A Study in the Philosophy of Bergson. New York.
2. Ibid, P.7.
3. Ibid, P.7.
4. Ibid, P.33.
5. Ibid, P.206.
6. Ibid, P.181.
7. Ibid, P.61.
8. Ibid, P.35.

فقط با یک تلفن، مشترک روزنامه یا مجلات همشهری شوید

۰۸۸۷۳۸۳۷۰ (۲۴ ساعته)

با مشترک روزنامه و مجلات همشهری در تهران

- روزنامه را حداقل ۲۵٪ و مجلات را حداقل ۱۰٪ ارزون تر دریافت می کنید
- اگر باری روزنامه یا مجلات افزایش پیدا کند، شما هزینه ای پرداخت نخواهید کرد
- در صورت مشترک یکساله روزنامه یکی از ماهنامه های همشهری را نیز به انتخاب خودتان به رایگان دریافت می کنید
- به موسسات و شرکت هایی که درخواست حداقل ۵۰ نسخه روزنامه را داشته باشند، در هر ماه ۲ کادری رایگان تحویل می گیرند
- قبل از آن که مجلات در کیوسک های مطبوعات عرضه شوند برای شما ارسال می گردند
- میزان رضایت شما از نحوه دریافت نشریات از خودتان استعلام می شود
- یک سرویس رایگان SMS همشهری، هدیه دیگری برای شماست

<p>مشترک یک مجله</p> <p>۲۲۰۰۰ تومان</p>	<p>مشترک یک مجله ماهی</p> <p>۱۵۰۰۰ تومان</p>	<p>روزنامه همشهری</p>
<p>مشترک اشتراک یک ساله</p> <p>۱۳۹۰۰۰ تومان</p>	<p>روای یک ساله</p> <p>۳۰۰۰۰ تومان</p>	<p>همشهری خانواده</p>
<p>مشترک اشتراک یک ساله</p> <p>۱۳۹۰۰۰ تومان</p>	<p>روای یک ساله</p> <p>۳۰۰۰۰ تومان</p>	<p>همشهری جوان</p>
<p>مشترک اشتراک یک ساله</p> <p>۴۰۰۰۰ تومان</p>	<p>روای یک ساله</p> <p>۳۰۰۰۰ تومان</p>	<p>همشهری ماه</p>
<p>مشترک اشتراک یک ساله</p> <p>۴۰۰۰۰ تومان</p>	<p>روای یک ساله</p> <p>۳۰۰۰۰ تومان</p>	<p>همشهری دیپلماتیک</p>
<p>مشترک اشتراک یک ساله</p> <p>۴۰۰۰۰ تومان</p>	<p>روای یک ساله</p> <p>۳۰۰۰۰ تومان</p>	<p>خردنامه همشهری</p>